

УДК 371.315.5

О. А. Ткаченко¹,
Н. В. Запольська²

¹КПІ ДВНЗ «Криворізький національний університет»
²Криворізький медичний коледж

ДОСВІД РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

В статті висвітлено шляхи реалізації принципів компетентнісного підходу при викладанні дисциплін хіміко-біологічного циклу в медичному коледжі. Показано, що впровадження відповідних форм, методів, способів навчання стимулює розвиток творчої особистості студентів-медиків.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенції, система компетенцій, творчість.

Постановка проблеми. Шлях європейської інтеграції, обраний в Україні, зумовлює реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів, зокрема реформування змісту професійної освіти на основі компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців. Цілеспрямоване набуття молоддю знань, умінь і навичок, їх трансформація у компетентності сприяє особистісному культурному розвитку молодого фахівця, здатності творчо мислити, що забезпечує швидке реагування на запити часу.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема професійного становлення молоді з використанням соціально-професійних маркерів компетентнісного підходу постійно вивчалася й вивчається в різних аспектах філософами, психологами, педагогами, соціологами, культурологами. Загальнотеоретичні основи дослідження проблеми професійної компетентності обґрунтовано у дослідженнях зарубіжних та українських учених (М.В. Аверіна, С.С. Антоненко, А.Г. Асмолов, Н.М. Бібік, Є.В. Бондаревська, Л.С. Ващенко, Л.С. Виготський, І.А. Ільїн, В.В. Раєвський, Н.В. Кузьміна, І.Я. Лернер, А.К. Маркова, В.О. Матусевич, О.В. Овчарук, О.І. Пометун, М.М. Скаткін, С.Е. Трубачева, А.В. Хуторський та інших).

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців розглядали В. Байденко, А. Бермус, В. Болотов, Э. Зеєр, І. Зимня, А. Маркова, В. Серіков, А. Хуторський, Б. Ельконін та ін. Питання основ формування особистісних якостей майбутнього фахівця в контексті компетентнісної освіти досліджували В. Андрущенко, І. Бех, О. Гура, В. Кремень, В. Огнев'юк, В. Семіченко, С. Сисоєва, О. Пехота. На думку І. Д. Беґа, одним із генезоутворюючих принципів інноваційної освіти, зокрема компетентнісної, є діяльність, особливо творчість. Вчений наголошує на необхідності максимальної орієнтації освітньої системи на розвиток творчості учня, одним із показників якої, на думку цього автора, слід вважати розвиток здібностей, які визначають успішність певної діяльності [2].

За останні десятиліття в науці сформована концепція та стратегія розвитку компетентнісної освіти, які включають фундаментальну методологічну, концептуальну, теоретичну, технологічну основи, що стосуються: сутності компетентнісної професійної освіти, соціальної обумовленості переходу на її стандарти, закономірностей та принципів її формування, розробки моделей та професіограм компетентного фахівця, форм, методів, технологій формування компетентного фахівця, системи комплексної діагностики рівня сформованості компетенцій різних рівнів: ключових (надпредметних), педагогічних, психологічних, фахових, психолого-

педагогічних основ формування особистісних якостей майбутнього фахівця в контексті компетентнісної освіти [1; 3; 8].

Водночас, дослідники констатують значний відрив теоретичних напрацювань від їх практичної реалізації. На думку Т. Й. Франчук [6, с. 8], найбільш значущу проблему в контексті переходу на компетентнісну освітню парадигму в державі можна означити як дисбаланс теорії і практики, тобто, йдеться про протиріччя між фундаментальними напрацюваннями на рівні методології, теорії, технології компетентнісної освіти і мінімальним поступом масової практики у цьому аспекті. Безумовно, освітяни впроваджують продуктивні зразки реалізації основ компетентнісної освіти, наприклад, у вигляді експериментальних майданчиків педагогів-новаторів, які працюють навіть в умовах традиційних освітніх систем. Однак, це не знімає **актуальності** зазначеної проблеми. Таким чином, на нинішньому етапі розвитку вітчизняної освіти особливої актуальності набуває проблема трансформації фундаментальних теоретико-практичних напрацювань у сфері компетентнісного навчання в практику професійної підготовки майбутніх фахівців. В зв'язку із зазначеним вище **мета** нашої статті полягала у висвітленні шляхів реалізації основних принципів компетентнісної освіти при викладанні дисциплін хіміко-біологічного циклу, що сприяло розвитку творчої особистості у студентів медичного коледжу.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до вимог сучасного суспільства компетентнісний підхід при викладанні блоку будь-яких дисциплін, зокрема дисциплін хіміко-біологічного циклу, повинен бути спрямований на формування і розвиток ключових (базових, основних, загальних) і предметних (професійних, спеціальних) компетентностей особистості. Ключові компетенції – це ті, які необхідні для успішної діяльності як у професійній, так і позапрофесійній сферах, наприклад, вміння працювати з літературою, використання інформаційних джерел, культура спілкування, ораторські здібності. Предметні компетенції – це ті, які необхідні для здійснення професійної діяльності. Вони поділяються на діяльнісні компетенції (наприклад, підготувати і провести заняття з конкретної теми, зібрати дані про пацієнта, надати йому невідкладну допомогу) та особистісні компетенції (особистісні якості, наприклад, милосердя, добротність, розрада пацієнта, толерантність, відповідальність до обраної професії тощо) [4]. Сукупність компетенцій в освіті загалом представлена ієрархічною системою, рівні якої складають: ключові компетенції (базові), загальногалузеві компетенції, спеціальні компетенції [8].

Впровадження компетентнісного підходу як засобу модернізації змісту медичної освіти зумовлює визначення конкретного переліку і змісту ключових компетенцій випускників медичних навчальних закладів, які вказані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця; встановлення відповідності базових компетенцій професійно-орієнтованим дисциплінам; відбір змісту дисциплін, що забезпечить формування і розвиток компетентностей; розробку системи контролю за їх формуванням [2, с. 47].

Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника медичного навчального закладу узагальнює зміст освіти, відображає цілі освітньої та професійної підготовки, визначає місце фахівця в структурі системи охорони здоров'я і вимоги до його професійної компетентності.

Реалізація сучасних вимог до професійної підготовки випускників припускає досягнення інтегрованого кінцевого результату освіти. Цей результат може розглядатися як сформованість у випускника ключових компетенцій як єдності узагальнених знань і умінь, універсальних здібностей і готовності до творчого вирішення великої групи завдань – від особистих до соціальних, і спеціальних професійних компетенцій, що визначають володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні, готовність до інновацій в професійній галузі.

Застосування компетентного підходу до підготовки спеціалістів вимагає від всіх суб'єктів освітнього процесу усвідомлення кінцевої мети своєї діяльності. У професійній підготовці майбутніх працівників сфери охорони здоров'я це забезпечуються: шляхом відтворення у навчальному процесі реальних умов праці, розв'язання реальних професійних завдань і проблем, з урахуванням особливостей сучасних потреб та вимог ринку праці; за рахунок застосування сучасних освітніх технологій навчання, що передбачає системне формування функціональних умінь майбутнього фахівця; за рахунок виконання навчально-пізнавальних завдань професійного та дослідницького типу, що пов'язані з опануванням найбільш типових умінь, що реалізують майбутні професійні функції [5].

Професійна підготовка фахівців на основі компетентного підходу передбачає оновлення змісту, форм та методів професійно-зорієнтованого навчання, координацію навчально-виховної діяльності, що спрямована на формування ринкових цінностей, конкурентоспроможності фахівця на сучасному ринку праці, його адаптацію до сучасних умов діяльності, готовність до розв'язання реальних професійних завдань і проблем.

При вивченні дисциплін студентами-медиками циклу загальноосвітньої підготовки переважно здійснюється формування ключових компетенцій, що складають основу в ієрархічній системі професійних компетенцій, і реалізуються на всіх рівнях цієї системи. Розкриємо шляхи формування компетенцій, що, на наш погляд, є найбільш актуальними на сучасному етапі розвитку світового і українського суспільства.

Експерти Ради Європи вказують, що для випускників навчальних закладів професійної освіти найбільш актуальними є наступні компетенції: соціальні компетенції – брати участь у прийнятті спільних рішень, функціонуванні та покращенні демократичних інститутів, урегулювати конфлікти ненасильницьким шляхом; комунікативні компетенції – толерантність, вміння спілкуватися; міжкультурні компетенції – розуміння відмінностей, розуміння один одного, здатність жити з людьми різних культур, мов, релігій; інформаційні компетентності – володіння комп'ютерною грамотністю, здатність оволодіти новими технологіями в професійній галузі; навчальна компетентність – здатність навчатися протягом усього життя, що є основою безперервної професійної освіти [7].

З метою формування зазначених компетенцій викладання дисциплін хіміко-біологічного циклу відбувається за допомогою різних форм, методів, способів навчання:

1. Розв'язання розрахункових задач з метою формування математичної грамотності.
2. Робота в малих творчих групах під час проведення експериментів з метою формування вміння працювати в колективі, визначення кінцевої цілі і її досягнення.
3. Комп'ютерне тестування для визначення рівня початкових та кінцевих знань.
4. Використання віртуальної лабораторії під час практичних занять для поглиблення професійних навичок.
5. Створення студентами мультимедійні презентації та їх творчий захист з метою поширення кругозору, доцільності підбору та використання різноджерельної інформації.
6. Використання відео фрагментів при поясненні та закріпленні матеріалу з метою покращення його усвідомлення.
7. Застосування тестування В рівня (визначення логічних пар, правильну послідовність, завдання відкритої форми з короткою відповіддю) при визначенні рівня засвоєння студентами навчального матеріалу, що вимагає продуктивності мислення.

8. Виконання самостійних робіт з біології і хімії з метою формування вміння вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, добирати та використовувати інформацію, проводити порівняльний аналіз і робити висновки.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Таким чином, компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців відповідає запитам виробничої сфери, долає розрив між академічною підготовкою спеціалістів для всіх сфер суспільного виробництва та реальною виробничою діяльністю з її мінливими запитами, нетиповими та непередбачуваними ситуаціями. Компетентнісно зорієнтований розвиток студента медичного коледжу передбачає набуття майбутнім фахівцем професійної компетентності, точніше ієрархічної системи професійних компетенцій, що формується в процесі його підготовки у відповідному навчальному закладі та реалізується в системах навчально-виховної та медичної роботи. Ефективними формами компетентнісно зорієнтованого розвитку студента-медика є інноваційні, інтерактивні, контекстні технології навчання й виховання. Перспективи подальших пошуків ми бачимо в розробці і перевірці ефективності різних педагогічних прийомів, що складають зазначені технології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.
2. Бех І. Д. Принципи інноваційної освіти// Освіта і управління. 2005. – Т. 8. – № 3-4. – С. 7-20.
3. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти / І. І. Драч // Проблеми освіти. – 2008. – № 57. – С. 44–47.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
5. Кайдалова Л. Г. Професійна підготовка фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія / Л. Г. Кайдалова. – Харків : НФаУ, 2010. – 364 с.
6. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м. Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] – Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014 – 292 с.
7. Поляченко Ю. В. Медична освіта у світі та в Україні / [Поляченко Ю. В. та ін.]. – Київ : Книга плюс, 2005. – 383 с.
8. Хуторской А. В. Компетентностный подход в обучении : научно-метод. пособ. / А. В. Хуторской. – Москва : Издательство «Эйдос» ; Издательство Института образования человека, 2013. – 73 с.

Надійшла до редакції 21.11.2015

Ткаченко Е.А., Запольская Н.В. Опыт развития творческой личности у студентов медицинского колледжа в рамках реализации компетентностного подхода.

В статье описаны пути реализации принципов компетентностного подхода при преподавании дисциплин химико-биологического цикла в медицинском колледже. Показано, что внедрение соответствующих форм, методов, способов обучения стимулирует развитие творческой личности студентов-медиков.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенции, система компетенций, творчество.

Tkachenko E., Zapolskaya N. Experience in development of a creative personality of students of medical college in the boundaries of the implementation of competence approach.

An article about the implementation of principles of competence-based approach of teaching of disciplines of medical - biological cycle at the medical college. The introduction of appropriate forms, methods and ways of teaching stimulates the development of the creative person of medical students.

Key words: *competence-based approach, competence, system competence, creativity.*

УДК 378+371.134 + 371.384:51

**О. С. Чашечникова¹,
Є. А. Колесник¹,
О. Г. Бардакова²,
Л. Ю. Глазько³,
Т. В. Світлова⁴**

¹Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

²Гімназія № 1, м. Суми

³Рогинська загальноосвітня школа I-III ступенів Роменської районної ради

⁴Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ОЛІМПІАДНІ ЗАВДАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ЕЛЕМЕНТАРНОЇ МАТЕМАТИКИ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

У статті пропонується один із шляхів розвитку творчого мислення майбутніх вчителів математики в ході вивчення елементарної математики: розв'язування олімпіадних завдань, пов'язаних з темою кожного конкретного заняття. Увагу приділено темам «Розв'язування рівнянь, що містять цілу та дробову частини», «Коло, вписане у трикутник, та коло, описане навколо трикутника». Наведені приклади задач, що пропонуються на олімпіадах з математики для школярів, та завдань, виконання яких «готує» студентів до їх розв'язування (можуть бути запропоновані на заняттях з елементарної математики).

Ключові слова: *елементарна математики, олімпіадні завдання, творче мислення.*

Постановка проблеми. Одним із шляхів розвитку творчого мислення у процесі навчання математики є розв'язування так званих «олімпіадних завдань». Але результати анкетування, проведеного нами (О. С. Чашечникова, Є. А. Колесник), свідчить, що достатньо велика частина сучасних студентів педагогічних університетів мають досвід участі в олімпіадах з математики лише на рівні шкільного туру, тому можливі складнощі у майбутній професійній діяльності з точки зору організації процесу підготовки школярів до участі у математичних олімпіадах. Нами неодноразово підкреслювалось [13], що процес підготовки до олімпіади з математики вимагає зануреності у творчий процес, кропіткої підготовчої роботи, привчає до наполегливої праці, сприяє підвищенню рівня знань і вмінь з предмету.

З іншого боку, проблема підготовки майбутнього вчителя математики до розвитку творчого мислення школярів пов'язана з проблемою розвитку творчого мислення самих студентів, що також неможливо без формування у них готовності розв'язувати олімпіадні завдання. У процесі підготовки майбутніх вчителів математики впроваджено